

NEKAJ VIDIKOV ČEŠKEGA SPREJEMA MATIJE MURKA

Ivo Pospíšil

Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, Brno

UDK 82.0(437.1/2)"1920/1931"

UDK 821.16.09:929Murko M.:929Wollman F.

Avtor pričujoče študije prikazuje vpliv Matije Murka na češko literarno vedo. Ker je bil človek nemškega jezika in kulture, ki je hkrati dobro čutil in razumel zapletenost slovan-sko-nemških odnosov, je bila njegova recepcija mnogo lažja; zanimali so ga ruski vplivi (Aleksandr Veselovskij), v češkem okolju pa je ustvarjal tiho razvojno-metodološko alternativa priljubljenemu funkcionalizmu. Vse to je pustilo pozitivne sledi tudi v obdobju po letih 1945 in 1948.

Matija Murko in češka literarna veda, Frank Wollman, ruska književnost, vpliv nemške književnosti, filološka enota, metodološka heterogenost, alternativa funkcionalizma

The author of the present study demonstrates the influence of Matija Murko upon Czech literary criticism. His reception was easier because he was a man of German language and culture, but at the same time sensitively understood the complicated nature of Slavonic-German relations; he was interested in Russian influences (Alexander Veselovsky) and in the Czech environment created a silent developmental methodological alternative to more popular functionalism. This left positive traces even in the periods after 1945 and 1948.

Matija Murko and Czech literary criticism, Frank Wollman, Russian literature, the influence of German literature, philological unity, methodological heterogeneity, alternative to functionalism

Z osebnostjo Matije Murka (Mathias, Matyáš, 1861–1952) sem se ukvarjal nekajkrat, tudi v povezavi s projektom Kontakt, pri katerem je naša delovna skupina vrsto let sodelovala s slovenskimi kolegi z Inštituta za slovensko literaturo in literarne vede Slovenske akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani. Bil sem tudi sourednik češkega (brnskega) zbornika, posvečenega Murku (Pospíšil, Zelenka 2005a, b); prvi je izšel kot del revije *Slavia* še v času znanstvenega vodenja pokojnega Slavomíra Wollmana in urednikovanja Miloša Zelenke (*Murkova epocha*, Pospíšil 2003). Kadar govorimo o percepciji različnih oblik slovenske književnosti v tujem okolju, se ne moremo izogniti temu, da ne bi med seboj primerjali literarne vede, literarne kritike, ideje o narodni literaturi in drugih konceptov, ki niso narodno pogojeni (Grafenauer 1956, Seehase 1987), saj ima tako kot vse humanistične znanosti tudi literarna veda dvojno naravo: prvič je veda, torej bolj ali manj teži k jasnosti metodoloških postopkov, drugič pa je narativni diskurz, zgodba, ki je del celotnega literarnega gibanja (*The Writing of History* 1973, Fanger 1978). Večkrat je že bilo prikazano, kako je Murko

soustvarjal češko literarnovedno okolje. Ključ do tega spoznanja oziroma nekakšna verifikacija pa je osebnost T. G. Masaryka.

Ni naključje, da je Masaryk kot prvi predsednik Češkoslovaške republike v Prago povabil ravno Matijo Murka: za to je mogoče najti vrsto (v nadaljevanju omenjenih) razlogov, toda eden bistvenih je pripadnost obeh nemški kulturi: oba sta študirala na dunajski univerzi in nemščina je bila jezik njunega kulturnega sporazumevanja, v katerem sta se najbolje in najpogosteje izražala, čeprav ni bila njun materni jezik. Nemščina je, zlasti pri uporabi višjega sloga, pogosto izpodrivala njuno materinščino: to se še posebej vidi pri Masaryku v letih njegovega delovanja na Dunaju, toda dejansko je trajalo vse njegovo življenje: češčina mu v času njegovega mladostniškega dopisovanja z dunajsko ljubeznijo Zdenko Šemberovo vsekakor ni bila zelo domača in je bila bolj podobna tisti iz starih besedil kot pa iz tedanje češke literarne produkcije (*Nechte mne zapomenout* 1996, Pospíšil 1996). Oba je usodno privlačila Rusija ter njeni ustvarjalci in oba sta si ustvarjala lastno podobo o Rusiji in njeni znanosti, o njenem velikem prispevku k evropski in svetovni znanosti (Pospíšil 2000b). V kratki študiji o Murkovih spominih, napisanih v češčini, sem navedel (Pospíšil 2003), da je ruska tematika zanju ključna: ruska izkušnja je Masaryka dokončno usmerila v politiko, Murka pa v slavistične vode.

Zgled Aleksandra Veselovskega (1838–1906) je Murku omogočil povezati Srednjo in Vzhodno Evropo (Veselovskij 1886; 1940; 1989; 1992, Kšicová, Pospíšil 1998). Murko se je sicer bolj zanimal za področja med umetnostjo in folkloro, pri čemer ga je najbolj navdihovala romantika, ki ji je, opirajoč se na češko in nemško gradivo, posvetil svojo ključno, v nemščini napisano knjigo (Murko 1897a). Tudi študija o ruskem romanu (Murko 1897b) in trajna usmerjenost k Rusiji (Murko 1907) pričata o tem. V celotni razpravi o izvoru ruskega romana (Pospíšil 2005b; 2012b) je mogoče zaslediti poudarek na filološki, natančneje rečeno jezikovni snovni plati (glej tudi Murko 1890), ki je z zgodovinskega vidika nadvse izvirna.

Murko je na češko slavistiko najizraziteje vplival kot osebnost s konceptom in organizacijskimi sposobnostmi. To se je zlasti pokazalo po izidu njegovega pariškega spisa o slavistiki na Češkoslovaškem (Murko 1936). Ključna prelomnica zanj je bilo leto 1848 ter obnova češke Karlove univerze in nato nastanek Češkoslovaške (1918). Njegovo pojmovanje je strogo filološko, torej vključuje tako jezikoslovne kot tudi literarnovedne in folkloristične raziskave, objavljene v slavističnih revijah. V njih lahko najdemo odlomke, ki so se veliko pozneje odrazili v dejavnosti njegovega češkega učenca in mlajšega kolega Franka Wollmana (1888–1969).

Najprej je tu Wollmanova dejavnost na področju folkloristike, ki gre po stopinjah Murkovega zbranega gradiva in poročil z južnoslovanskega prostora (Murko 1912; 1913; 1915a, b), izdanih v začetku 20. stoletja. Od tod izvira tudi Wollmanovo ključno poznavanje južnoslovanskega slovstva in dejstvo, da se študij slovanskih književnosti razteza predvsem po zahodnoslovansko-južnoslovanski oz. srednjevropsko-balkanski osi (Wollman 1928; 1930; 2003; 2004; 2012, Pospíšil, Zelenka 2012). Potem se v svojem habilitacijskem delu ukvarja s srednjeveškimi vampirskimi povestmi (Wollman

1920; 1921; 1923), čemur sledijo slovaške pravljice (te zbirke so bile izdane šele precej pozneje; Wollman 1993; 2001; 2004).

Tudi Wollmanovo preučevanje dramatike slovanskih, zlasti južnoslovanskih avtorjev in prepoznavanje folklornih prvin v umetnem slovstvu je navdih črpalo v Murkovem povezovanju nemškega, zahodnoslovanskega in slovansko-neslovanskega srednjeevropskega, pa tudi balkanskega in vzhodnoevropskega (vzhodnoslovanskega, zlasti ruskega) prostora. Wollman se je pri Murku zgledoval tudi v delu, ki je presegalo filološke okvire in se je usmerilo k historiografskim in politološkim obzorjem: pri raziskavi slavizmov in njihovih protipolov (antislavizmov), ki je v knjigi izšla leta 1965 oz. 1968 (Wollman 1968, Pospíšil 2006b) in v kateri Wollman močno izpostavlja – tako kot njegov učitelj – Štúrovo razpravo *Das Slawenthum und die Welt der Zukunft*. To je bilo v času, ko lastnega prevoda niso imeli niti sami Slovaki – izšel je pozneje (Štúr 1993) – medtem ko je nemški izvirnik izšel že leta 1931 (Štúr 1931).

Murkov vpliv na Franka Wollmana je bil dolgo razviden tudi v odločnem vztrajanju češkega slavista pri filološkem in tematološkem konceptu. Iz metodologije Veselovskega sta oba izbrala zlasti njegovo primerjalno migracijsko genetsko teorijo, ki temelji na tematologiji, mnogo manj pa ju je zanimala njegova historična poetika. Taka sta na primer *Slovesnost Slovanů* in predvsem *K methodologii srovnávací slovesnosti slovanské* (Wollman 1936). Nekakšno nadaljevanje Murkove metodološke linije se odraža tudi pri njegovem umeščanju ruske književnosti, vključno z romanom: njen vzpon razume kot posnemanje in predelavo zahodnoevropskih modelov, torej bolj kot alohton, in ne toliko avtohton razvoj (glej pojem »prae-post efekt/paradoks« v Pospíšil 1999; 2005b; 2013b). Kot Murkov učenec daje prednost povezavi slovanskega zahoda in juga, toda kot Čeh, ki so mu blizu Poljaki, prepozna vrednost tudi te književnosti: to je očitno predvsem na mestih, kjer povzdiguje češko gotsko književnost 14. stoletja, poljsko renesanso in humanizem, romantiko ter *Maj* Karla Hynka Máche. Čeprav se Wollman popolnoma zaveda, da sta po misiji Cirila in Metoda Velika Moravska in pozneje přemyslovska češka država že sprejeli latinsko obredje in postali del Svetega rimskega cesarstva, ima cerkvenoslovansko izobrazbo za naravni del češke kulturne tradicije: ta do neke mere vzhodno – zahodna razdvojenost, ki ne izgine s češkega prizorišča, prekaša tako imenovani mediteranski koncept (Pospíšil 1995; 2000b; 2013a). V kulturnem smislu Wollman ne vidi razlogov za takšno ločevanje, medtem ko v sredozemski tradiciji –, ki izvira iz egipčansko-sumersko-akadske (mezopotamske) tradicije z južno- in vzhodnoazijskim ozadjem in je dosegla vrhunec v grško-rimski (antični) dobi, ta pa je postala izhodišče tako za evropski srednji vek kot tudi za renesanso, humanizem, reformacijo, protireformacijo, barok in še za zadnjo veliko vrnitev k antiki, tj. evropski klasicizem, – najde trajno skupno osnovo. Dobro je prepoznal tudi posredniški vpliv t. i. Zahodne Rusije (Lappo-Danilevskij 2005).

Murkov jezikoslovno-literarnovedni dvojni značaj izvira iz sinkretične narave njegovega dela, iz njegove filološke osnove kot stare jezikovne enote in njegovih estetsko vrednih produktov. Kot smo zapisali v študiji o nekaterih vidikih Murkovega literarnovednega dela (Pospíšil 2005a), je Murko izhajal še iz filološke osnove, in tako

nadaljeval zamisli, ki sta jih denimo v češkem okolju predstavljala Pavel Josef Šafařík in Josef Jungmann. V Murkovem času se je stara filologija že očitno ločila; ker je bila že tedaj filološka povezava v prvotni obliki nevzdržna, si je Murko izbiral tista področja, v katerih je bil tedaj in je pravzaprav še danes najbolj funkcionalen: folkloro in starejše razvojne faze umetne literature (podobno A. A. Potebnja). Ravno Horákov češki izbor Murkovih del (Murko 1937) kaže na že omenjeni kompleksno filološki pristop. V tem smislu je značilna Murkova študija *Počátky ruského románu*, ki je nastala kot habilitacijsko predavanje na Filozofski fakulteti Univerze na Dunaju (nemško besedilo je bilo natisnjeno v časopisu *Wiener Zeitung*, 9.–10. januarja 1897, kot *Die ersten Schritte des russischen Romans*; Horák navaja slovensko različico, *Ljubljanski zvon* XVII, 1897b: 151–155, 207–212). Tako kot je tedanje jezikoslovje iskalo izvor jezikoslovnih pojavov v primerjalni jezikoslovni metodi, je v njegovem primeru šlo za iskanje izvora »čudeža ruske književnosti« in predvsem ruskega romana, ki je bil do druge polovice 19. stoletja ter predvsem na prelomu 19. in 20. stoletja na čelu svetovnega razvoja. Izvor je našel v migraciji (A. Veselovskij, 1838–1906) snovi in motivov iz Zahodne Evrope s pomočjo drugih slovanskih kultur, predvsem češke in poljske: toda tematologija je tu nemočna in bolj omogoča analizo kulturne zasnove, iz katere je žanr lahko nastajal (Sipovskij 1909–1910, Kožinov 1977). To je zelo podobno Wollmanovemu konceptu.

Iz navedenega je jasno, da se je Murko kot avstrijski profesor s svojo filološko skrbnostjo in v določenem smislu tradicionalnostjo dobro ujel v češkem prostoru: ni namreč opuščal polja kompleksnega filološkega pogleda. Tako je ustvarjal neopazen, neslišen protipol sinhroniji in funkcionalizmu praškega lingvističnega krožka, v katerega je sicer Frank Wollman nazadnje vstopil, saj se je k njegovi metodologiji ali v njegovo bližino zatekel sam, avtohtono (ideologija), hkrati pa si je pustil odprta vrata k prestopom, predvsem k ideografiji. Podobno je ravnal njegov precej mlajši kolega iz praškega krožka René Wellek (1909–1995), ki je samemu sebi odprl pot k fenomenologiji, zgodovini, komparativistiki in psihologiji (Pospíšil, Zelenka 1996). Tako je s svojim večletnim delovanjem ustvaril trajno heterogenost češke in češkoslovaške literarne vede med obema vojnama, čeprav je v njej »medialno« prevladovala metodologija funkcionalistov. To je ustvarjalo dobre pogoje za ohranitev nekaterih miselnih konceptov tudi v težkem obdobju po letu 1945 in predvsem po letu 1948. Za razliko od Wollmana, nenehnega polemika z nemško slavistiko (predvsem tisto v Pragi), ki je imela slovanske književnosti, vključno s češko, za epigonske (Bittner 1935, Wollman 1936), in s poljsko slavistiko, ki je zanikala sam pojem »slovanske književnosti« (Lednicki 1926, Wollman 1936; 1957; 1961; 1966a, b, Kolbuszewski 1958, Schaller 2002, Pospíšil 2014), pa z nemškimi slavisti skorajda ni polemiziral. Pozitivno je gledal na razvojne spodbude, ki jih je nemška književnost nudila slovanskim, predvsem češki (Murko 1897a), pa tudi slovenski, vendar je kot pripadnik majhnega naroda v češkem okolju s svojimi zgodovinskimi izkušnjami deloval veliko previdneje kot na primer Roman Jakobson (Pospíšil 2000a; 2002). Tako je pripomogel k uravnoteženemu pogledu češke literarne vede na različna zgodovinska obdobja, kar

je vsekakor pripomoglo k utrjevanju njene metodološke samozavesti, ki je izhajala iz plodnega kulturnega toka Srednje Evrope.

Literatura

- BITTNER, Konrad, 1935: Methodologisches zur vergleichenden germanisch-slavischen Literaturwissenschaft. *Germanoslavica* III. 1–18, 241–276.
- FANGER, Donald, 1978: *Gogol and His Reader*. Stanford.
- GRAFENAUER, Ivan, 1956: *Matije Murka znanstvena pot. Razprave – Dissertationes II*. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Razred za filološke in literarne vede. 3–25.
- KOŁBUSZEWSKI, Stanisław, 1958: Zagadnienia pojęcia i terminu »literatury słowiańskiej«. *Z polskich studiów slawistycznych. Prace historycznoliterackie, IV*. Międzynarodowy kongres slawistów w Moskwie.
- KOŽINOV, Vadim, 1977: К социологии русской литературы XVIII – XIX веков (К проблеме литературных направлений). *Литература и социология*. Москва: Художественная литература. 137–177.
- KŠICOVÁ, Danuše, POSPÍŠIL, Ivo (ur.), 1998: *Alexandr Veselovskij a dnešek*. Brno: Masarykova univerzita.
- LAPPO-DANILEVSKIJ, Alexandr, 2005: Politische Ideen in Rußland des 18. Jahrhunderts. История политических идей в России в XVIII веке в связи с общим ходом развития культуры и политики. *Bausteine zur slavischen Philologie und Kulturgeschichte, Neue Folge*, Bd. 1. Предисловие М. Ю. Сорокиной. Подготовка текста М. Ю. Сорокиной при участии К. Ю. Лаппо-Данилевского. Weimar, Wien, Köln: Böhlau Verlag.
- LEDNICKI, Waclaw, 1926: Existe-t-il un patrimoine commun d'études slaves? *Le Monde slave* IV.
- MURKO, Matija, 1890: *Die Geschichte von den sieben Weisen bei den Slaven*. Wien: K. K. Hof- und Staatsdruckerei.
- MURKO, Mathias, 1897a: *Deutsche Einflüsse auf die Anfänge der böhmischen Romantik. Mit einem Anhang: Kollár in Jena und beim Wartburgfest*. Graz: Verlags- Buchhandlung »Styria«.
- MURKO, Matija, 1897b: Die ersten Schritte des russischen Romans. *Wiener Zeitung* 9.–10. ledna 1897; slovinsky v: *Ljubljanski zvon* XVII, 1898, 151–155, 207–212.
- MURKO, Mathias, 1907: Ein Pole über die Grundprobleme Rußlands. *Österreichische Rundschau*, Band XII., Heft 5.
- MURKO, Mathias, 1912: *Bericht über phonographische Aufnahmen epischer, meist mohammedanischer Volkslieder im Nordwestlichen Bosnien im Sommer 1912*. Wien.
- MURKO, Mathias, 1913: *Bericht über eine Bereisung von Nordbosnien und der angrenzenden Gebiete von Kroatien und Dalmatien behufs Erforschung der Volksepik der bosnischen Mohammedaner*. Wien: In Kommission bei Alfred Hölder.
- MURKO, Mathias, 1915a: *Bericht über eine Reise zum Studium der Volksepik in Bosnien und Herzegowina im Jahre 1913*. Wien: In Kommission bei Alfred Hölder.
- MURKO, Mathias, 1915b: *Bericht über phonographische Aufnahmen epischer Volkslieder im mittleren Bosnien und in der Herzegowina im Sommer 1913*. Wien: In Kommission bei Alfred Hölder.
- MURKO, Mathias, 1936: *Les Études Slaves en Tchécoslovaquie*. Paris: Librairie Ancienne Honoré Champion, 5, Quai Malaquais, 5.
- MURKO, Matyáš, 1937: *Rozprawy z oboru slovanské filologie*. Uspořádal Jiří Horák. Praha: Nákladem Slovanského ústavu – v komisi nakladatelství Orbis.
- MURKO, Matyáš, 1949: *Paměti*. Praha: Fr. Borový.
- Murkova epocha slovanské filologie*, 2003: *Slavia*, čas. pro slovanskou filologii, Euroslavica. Praha: Slovanský ústav.
- Nechte mne zapomenouti na sny mé*, 1996: Korespondence T. G. Masaryka se Zdenkou Šemberovou. Edičně připravila, úvod doslov a ediční poznámku i vysvětlivky napsala Marie Krulichová. Praha: Česká expedice: Riopress.

- POSPÍŠIL, Ivo, 1995: Mediteránní centrismus a ruská literatura. *Universitas* 1995. 2. 14–19.
- POSPÍŠIL, Ivo, 1996: Radosti a rány (Nechte mne zapomenouti na sny mé. Korespondence T. G. Masaryka se Z. Šemberovou, Praha 1996). *Brněnský večerník*, 2. 8. 1996. 3.
- POSPÍŠIL, Ivo, 1999: Paradoxes of Genre Evolution: the 19th Century Russian Novel. *Zagadnienia rodzajów literackich* XLII/1–2 (83–84). 25–47.
- POSPÍŠIL, Ivo, 2000a: Razance a citlivost: K fenoménu Střední Evropy v meziválečném období (tři vybraná vota separata k brněnské habilitaci Romana Jakobsona). *Slovensko-české vztahy a súvislosti, zborník referátov a koreferátov z medzinárodnej vedeckej konferencie Slovensko-české vztahy a súvislosti, ktorá sa ukutočnila 26.–27. októbra 2000 v Bratislave*. Bratislava: Katedra slovanských filológií FiFUK v Bratislave v spolupráci s Ústavom slavistiky FFMU v Brne, Slovenská rada Združenia slovanskej vzájomnosti v spolupráci s Českou koordinačnou radou Spoločnosti priateľov s národmi východu. 49–60.
- POSPÍŠIL, Ivo, 2000b: Il centrismo interletterario mediterraneo e la letteratura russa. *Il Mediterraneo. Una rete interletteraria. La Méditerranée. Un réseau interlittéraire. Stredomorie medziliterárna sieť*. A cura di Dionýz Ďurišin e Armando Gnisci. Università degli studi di Roma »La Sapienza«, Studi (e testi) italiani. Collana del Dipartimento di italianistica e spettacolo, Bulzoni Editore. 101–109. *Centrisme interlittéraire méditerranéen et littérature russe*. 305–313. *Meziliterární mediteránní centrismus a ruská literatura*. 509–516.
- POSPÍŠIL, Ivo, 2000c: T. G. Masaryk jako rusista. Tomáš Garrigue Masaryk a věda. Sborník příspěvků ze VII. ročníku semináře Masarykova muzea v Hodoníně 10. listopadu 1999. Hodonín: Masarykovo muzeum v Hodoníně. 88–99.
- POSPÍŠIL, Ivo, 2002: Rasanż und Feingefühl: Zum Phänomen Mitteleuropa in der Zwischenkriegszeit. Ivo Pospíšil (ur): *Litteraria Humanitas XI. Crossroads of Cultures: Central Europe, Kreuzwege der Kulturen: Mitteleuropa, Křižovatky kultury: Střední Evropa, Perekrestki kul'tury: Srednjaja Jevropa*. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav slavistiky. 265–278.
- POSPÍŠIL, Ivo, 2003: Poznámky k žánrovým a narativním aspektům Murkových *Pamětí*. *Murkova epocha slovanské filologie*. *Slavia*, čas. pro slovanskou filologii, Euroslavica. Praha: Slovanský ústav. 80–84.
- POSPÍŠIL, Ivo, 2005a: Matija Murko a vybrané problémy literární vědy. Ivo Pospíšil, Miloš Zelenka (ur.): *Matija Murko v myšlenkovém kontextu evropské slavistiky. Sborník studií*. Brno: Slavistická společnost Franka Wollmana se sídlem v Brně, Ústav slavistiky FF MU v Brně; Ljubljana: Inštitut za slovensko literaturo in literarne vede ZRC SAZU. 46–53.
- POSPÍŠIL, Ivo, 2005b: *Ruský román znovu navštívený. Historie, uzlové body vývoje, teorie a mezinárodní souvislosti: Od počátků k výhledu do současnosti*. Brno: Nadace Universitas, Edice Scientia, Akademické nakladatelství CERM v Brně, Nakladatelství a vydavatelství NAUMA v Brně.
- POSPÍŠIL, Ivo, 2006a: Potřebná edice o ruském myšlení (Aleksandr Lappo-Danilevskij: Politische Ideen in Rußland des 18. Jahrhunderts. История политическоих идей в России в XVIII веке в связи с общим ходом развития культуры и политики. *Bausteine zur slavischen Philologie und Kulturgeschichte*). *Slavica Litteraria* X/9. 326–327.
- POSPÍŠIL, Ivo, 2006b: Slavismy a antislavismy za jara národů Franka Wollmana: analýzy a přesahy. *Slavica Litteraria* X/9. 85–93.
- POSPÍŠIL, Ivo, 2012a: *Literatura slavjan* Franka Vollmana i ruskaja literatura (Razmyšlenija po povodu novogo češskogo izdanija izvestnoj knigi). *Universalii russoj literatury* 4. Voronež: Izdatel'sko-poligrafičeskij centr »Naučnaja kniga«. 185–196.
- POSPÍŠIL, Ivo, 2012b: Nekaj razmišljanj o filoloških konceptih Matije Murka: trajnost in minljivost. *Primerjalna književnost* 35/3. 179–191.
- POSPÍŠIL, Ivo, 2013a: El centrismo interliterario mediterráneo y la literatura russa. *Literatura europea comparada*. Compilación de textos César Domínguez. Madrid: Arco/Libros. 313–322.
- POSPÍŠIL, Ivo, 2013b: K teorii ruské literatury a jejím souvislostem. *Spisy Masarykovy univerzity v Brně, Filozofická fakulta*, št. 413. Brno: MuniPress.
- POSPÍŠIL, Ivo, 2014: Франк Вольман и его полемики о панславизме. Siedlce: v tisku.

- POSPÍŠIL, Ivo, ZELENKA, Miloš, 1996: René Wellek a meziválečné Československo. Ke kořenům strukturální estetiky. Brno: Masarykova univerzita.
- POSPÍŠIL, Ivo, ZELENKA, Miloš (ur.), 2005a: *Matija Murko v myšlenkovém kontextu evropské slavistiky. Sborník studií*. Brno: Slavistická společnost Franka Wollmana se sídlem v Brně, Ústav slavistiky FF MU v Brně; Ljubljana: Inštitut za slovensko literaturo in literarne vede ZRC SAZU.
- POSPÍŠIL, Ivo, ZELENKA, Miloš, 2005b: Matija Murko, evropské myšlení a »třetí cesta« slavistiky. Ivo Pospíšil, Miloš Zelenka (ur.): *Matija Murko v myšlenkovém kontextu evropské slavistiky. Sborník studií*. Brno: Slavistická společnost Franka Wollmana se sídlem v Brně, Ústav slavistiky FF MU v Brně; Ljubljana: Inštitut za slovensko literaturo in literarne vede ZRC SAZU. 3–7.
- POSPÍŠIL, Ivo, ZELENKA, Miloš, 2012: Književnost Slovanov in južnoslovanska dramatika v delu Franka Wollmana. Mateja Pezdirc Bartol (ur.): *Slovenska dramatika. Obdobja 31*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 265–271.
- SEEHASE, Ilse, 1987: K znanstvenozgodovinskemu mestu Matija Murka. *Slavistična revija* 35/3. 291–297.
- SCHALLER, Helmut, 2002: *Der Nazionalsozialismus und die slawische Welt*. Regensburg: Verlag Friedrich Pustet.
- SIPOVSKIJ, Vasilij Vasiljevič, 1909–1910: *Очерки истории русского романа I II*. Санкт Петербург.
- ŠTÚR, Ľudovít, 1931: *Das Slawenthum und die Welt der Zukunft. Slovanstvo a svet budúcnosti*. Na základě německého rukopisu vydal v původním znění, s kritickými poznámkami a úvodem Dr. Josef Jirásek. Bratislava: Nákladem Učené společnosti Šafaříkovy v Bratislavě.
- ŠTÚR, Ľudovít, 1993: *Slovanstvo a svet budúcnosti*. Bratislava: Slovenský inštitút medzinárodných štúdií, Slovak Institute for International Studies.
- The Writing of History. Literary Form and Historical Understanding*, 1978. University of Wisconsin Press.
- VESELOVSKIJ, Alexandr, 1886: *Из истории романа и повести. Материалы и исследования А. Н. Веселовского*. Санкт-Петербург: Сборник Отделения русского языка и словесности Императорской Академии Наук.
- VESELOVSKIJ, Alexandr, 1940, 1989: *Историческая поэтика. Редакция, вступительная статья и примечания В. М. Жирмунского*. Ленинград, Москва (2 изд.): Государственное издательство Художественная литература.
- VESELOVSKIJ, Alexandr, 1992: *Historická poetika*. Zostavil, preložil, štúdiu a poznámky napísal Ján Komorovský. Bratislava: Tatran.
- WOLLMAN, Frank, 1920, 1921, 1923: Vampyrické pověsti v oblasti středoevropské. *Národopisný věstník československý* 14, 1920, št. 1, str. 1–16, št. 2, str. 1–57; 15, 1921, št. 1, str. 1–58; 16, 1923, št. 1, str. 80–96, št. 2, str. 133–49.
- WOLLMAN, Frank, 1928: *Slovesnost Slovanů*. Praha: »Vesmír«. Nakladatelská a vydavatelská společnost s. r. o.
- WOLLMAN, Frank, 1930: *Dramatika slovanského jihu*. Praha: Nákladem Slovanského ústavu.
- WOLLMAN, Frank, 1936: *K metodologii srovnávací slovesnosti slovanské*. Brno: Filosofická fakulta.
- WOLLMAN, Frank, 1957: Zpolitisovaná komparatistika. *Slavia* 26/3. 472–475.
- WOLLMAN, Frank, 1961: Kdo »nasugeroval Evropě mythus o jednotě Slovanstva«? *Sborník prací filosofické fakulty brněnské university* 10, řada historická 8. 348–361.
- WOLLMAN, Frank, 1966a: Slované v Evropě. *Slavia* 35/3. 444–471.
- WOLLMAN, Frank, 1966b: Společné zákonitosti a periodizace v slovanských literaturách. *Slavia* 35/4. 594–607.
- WOLLMAN, Frank, 1968: *Slavismy a antislavismy za jara národů*. Praha: Academia.
- WOLLMAN, Frank, 1993: *Slovenské ľudové rozprávky 1. Výber zápisov z rokov 1928–1947*. Zapísali poslucháči Slovanského seminára Univerzity Komenského v Bratislave pod vedením profesora PhDr. Franka Wollmana. Stredné Slovensko. Ur. Božena Filová (výber, úvod, poznámky) a Viera Gašparíková (úprava rozprávkových textov, porovnávacie komentáre, slovník). Bratislava: Veda.

- WOLLMAN, Frank, 2001: *Slovenské ľudové rozprávky 2. Výber zápisov z rokov 1928–1947*. Zapisali poslucháči Slovanského seminára Univerzity Komenského v Bratislave pod vedením profesora PhDr. Franka Wollmana. Západné Slovensko. Editorka a vedecká redaktorka Viera Gašparíková. Bratislava: Veda.
- WOLLMAN, Frank, 2003: *Die Literatur der Slawen*. Herausgegeben von Reinhard Ibler und Ivo Pospíšil. Aus dem Tschechischen übertragen von Kristina Kallert. Vergleichende Studien zu den slavischen Sprachen und Literaturen. Herausgegeben von Renate Belentschikow und Reinhard Ibler, Bd. 7. Frankfurt am Main, Berlin, Bern, Bruxelles, New York, Oxford, Wien: Peter Lang.
- WOLLMAN, Frank, 2004a: *Slovenska dramatika*. Uredil Andrijan Lah. Ljubljana: Slovenski gledališki muzej.
- WOLLMAN, Frank, 2004b: *Slovenské ľudové rozprávky 3. Výber zápisov z rokov 1928–1947*. Zapisali poslucháči Slovanského seminára Univerzity Komenského v Bratislave pod vedením profesora PhDr. Franka Wollmana. Východné Slovensko. Editorka a vedecká redaktorka Viera Gašparíková. Bratislava: Veda.
- WOLLMAN, Frank, 2012: *Slovesnost Slovanů*. Ur. Ivo Pospíšil, Miloš Zelenka, red. Eva Niklesová. Brno: TRIBUN EU, Česká asociace slavistů ve spolupráci s Ústavem slavistiky FF MU, Středoevropským centrem slovanských studií a Slavistickou společností Franka Wollmana.
- ZDZIECHOWSKI, Marian, 1907: *Die Grundprobleme Rußlands. Litterarisch-politische Skizzen*. Aus dem Polnischen übersetzt von Udo Stylo, Gymnasialprofessor in Krakau, Wien, Leipzig.